

SESSION ORDINAIRE 2020 – 2021

19 OCTOBRE 2020

**PARLEMENT DE LA RÉGION
DE BRUXELLES-CAPITALE**

**PROPOSITION D'ORDONNANCE
SPÉCIALE**

**modifiant la loi spéciale
du 12 janvier 1989 relative
aux institutions bruxelloises
et visant à instaurer l'obligation d'alterner
systématiquement le sexe des candidats
sur les listes pour l'élection
des membres du Parlement
de la Région de Bruxelles-Capitale**

RAPPORT

fait au nom de la commission
des finances et des affaires générales

par Mme Marie LECOCQ (F)

Ont participé aux travaux de la commission :

Membres effectifs: Mme Nadia El Yousfi, MM. Marc-Jean Ghyssele, Rachid Madrane, Mme Marie Lecocq, M. John Pitseys, Mmes Latifa Aït Baala, Alexia Bertrand, MM. Emmanuel De Bock, Petya Obolensky, Luc Vancauwenberge, Juan Benjumea Moreno, Mme Cieltje Van Achter, M. Guy Vanhengel.

Membres suppléants: MM. Julien Uyttendaele, Sadik Köksal.

Autres membres: M. Fouad Ahidar, Mme Victoria Austraet, MM. Vincent De Wolf, Pepijn Kennis, Mmes Véronique Lefrancq, Hilde Sabbe.

Voir:

Document du Parlement:

A-146/1 – 2019/2020: Proposition d'ordonnance spéciale.

GEWONE ZITTING 2020 – 2021

19 OKTOBER 2020

**BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK PARLEMENT**

**VOORSTEL VAN BIJZONDERE
ORDONNANTIE**

**tot wijziging van de bijzondere wet
van 12 januari 1989 met betrekking tot de
Brusselse instellingen en tot invoering van
de verplichting van een systematische
alternerende vertegenwoordiging van
mannen en vrouwen op de
kandidatenlijsten voor de verkiezing van de
leden van het Brussels Hoofdstedelijk
Parlement**

VERSLAG

uitgebracht namens de commissie
voor de Financiën en de Algemene Zaken

door mevrouw Marie LECOCQ (F)

Aan de werkzaamheden van de commissie hebben deelgenomen:

Vaste leden: mevr. Nadia El Yousfi, de heren Marc-Jean Ghyssele, Rachid Madrane, mevr. Marie Lecocq, de heer John Pitseys, mevr. Latifa Aït Baala, mevr. Alexia Bertrand, de heren Emmanuel De Bock, Petya Obolensky, Luc Vancauwenberge, Juan Benjumea Moreno, mevr. Cieltje Van Achter, de heer Guy Vanhengel.

Plaatsvervangers: de heren Julien Uyttendaele, Sadik Köksal.

Andere leden: de heer Fouad Ahidar, mevr. Victoria Austraet, de heren Vincent De Wolf, Pepijn Kennis, mevr. Véronique Lefrancq, mevr. Hilde Sabbe.

Zie:

Stuk van het Parlement:

A-146/1 – 2019/2020: Voorstel van bijzondere ordonnantie.

I. Exposé introductif de Mme Nadia El Yousfi, première coauteure de la proposition d'ordonnance spéciale

Mme Nadia El Yousfi s'interroge sur la signification actuelle de l'égalité entre les femmes et les hommes dans notre société. Elle se demande s'il faut en rester à des symboles et des discours creux ou, s'il sera possible de bâtir une société où la femme bénéficierait d'un traitement égal à l'homme sans qu'aucun obstacle ne s'interpose entre une femme et ses droits. Si l'intervenante constate une évolution, elle estime qu'un important travail reste à réaliser dans ce domaine.

Pendant longtemps, les femmes n'étaient pas présentes dans les lieux de pouvoir, et les débats autour de l'égalité ne se menaient qu'entre hommes, c'est à peine si l'on daignait les inviter à la table pour ne serait-ce que les consulter. C'était une aberration sans nom qui, grâce à la volonté et à la détermination de nombreuses femmes, n'est heureusement plus d'actualité. Tant que l'égalité n'est pas conquise dans toutes les sphères de la société, dans tous les recoins de notre vie politique, sociale, économique et privée, tant qu'il existera des disparités, des inégalités et surtout des inepties phallogocentriques dans le traitement des femmes, le combat ne sera pas terminé.

Le parlement bruxellois est l'une des assemblées parlementaires les plus paritaires de Belgique, et c'est avec la fierté de celles qui ont lutté avant elle, que l'oratrice y siège. Cela est dû à des dispositifs légaux encourageant une représentation paritaire. En effet, depuis 2004, la loi impose que les listes de candidats soient composées d'autant d'hommes que de femmes, mais également que les deux premiers candidats soient de sexe différent. Ces dispositifs, ô combien nécessaires pour assurer une meilleure parité dans nos assemblés, ne sont malheureusement pas suffisants. On sait, grâce aux observations du CRISP, que le degré de visibilité des femmes accordées par les partis politiques sur les listes électorales est un facteur déterminant dans le résultat des élections, qui en outre, influe sur le vote des électeurs et renforce une tendance inégalitaire atterrante.

Par conséquent, la députée et son groupe pensent que cette proposition d'ordonnance qui mettrait en place un dispositif de « tirette » est une avancée législative indispensable pour la construction d'une société réellement progressiste. En outre, la violation de cette alternance entraînerait automatiquement la nullité de la liste. Les hommes et femmes de son groupe sont convaincus que cette règle assurerait indéniablement une meilleure représentation des femmes pour les futures assemblées. La députée remercie celles et ceux qui soutiennent largement ce texte et qui prouvent que face à des questions aussi importantes que celle de l'égalité, les clivages politiques ne sont nullement des freins pour avancer.

I. Inleidende uiteenzetting van mevrouw Nadia El Yousfi, eerste mede-indiener van het voorstel van bijzondere ordonnantie

Mevrouw Nadia El Yousfi vraagt zich af wat de huidige betekenis is van de gelijkheid tussen vrouwen en mannen in onze maatschappij. Ze vraagt zich af of het bij symbolen en loze toespraken zal blijven en of het mogelijk zal zijn een maatschappij op te bouwen waarin de vrouw als een gelijke van de man behandeld zou worden zonder dat er hindernissen opgeworpen worden tussen de vrouw en haar rechten. De spreekster stelt wel een evolutie vast maar meent dat er we nog een lange weg te gaan hebben.

Gedurende lange tijd waren de vrouwen niet aanwezig in machtsposities, de debatten over de gelijkheid werden uitsluitend onder mannen gevoerd, vrouwen werden nauwelijks rond de tafel uitgenodigd om hun mening te vragen. Dit was ronduit verbijsterend, gelukkig is dit niet meer het geval dankzij de wil en de vastberadenheid van vele vrouwen. Zolang de gelijkheid niet verworven is in alle sferen van de maatschappij, in alle hoeken van ons politiek, sociaal, economisch en privéleven, zolang er verschillen, ongelijkheden en vooral falloccentristische onzin met betrekking tot de behandeling van de vrouwen bestaan, zal de strijd nog niet gestreden zijn.

Het Brussels Parlement is een van de meest paritaire parlementaire assemblees, de spreekster zetelt er met de trots van haar vrouwelijke voorgangers die ervoor gestreden hebben. Dit werd mogelijk gemaakt door de wettelijke voorzieningen die tot een paritaire vertegenwoordiging aanspoorden. Sinds 2004 legt een wet inderdaad op dat de kandidatenlijsten zouden bestaan uit evenveel mannen als vrouwen maar ook dat de eerste twee kandidaten van een ander geslacht zouden zijn. Deze broodnodige maatregelen voor een betere pariteit in onze assemblees, volstaan jammer genoeg niet. We weten, dankzij de observaties van het CRISP, dat de door de fracties gecreëerde zichtbaarheidsgraad van de vrouwen op de kandidatenlijsten, een doorslaggevende factor is in de resultaten. Deze factor heeft ook invloed op de stemming van de kiezers en versterkt een teleurstellende tendens naar ongelijkheid.

Bijgevolg menen de volksvertegenwoordigster en haar fractie dat het voorstel van ordonnantie dat een "rits" zou invoeren een noodzakelijke wetgevende stap is naar een echte progressieve samenleving. Bovendien zou de niet-naleving van de afwisseling, de lijst automatisch nietig verklaren. De mannen en de vrouwen van haar fractie zijn ervan overtuigd dat deze regel ontegensprekelijk een betere vertegenwoordiging van de vrouwen voor de toekomstige assemblees zou bewerkstelligen. De volksvertegenwoordigster dankt de mannen en vrouwen die deze tekst grotendeels ondersteunen, hiermee bewijzen ze dat tegenover zo belangrijke kwesties als de gelijkheid, de politieke tegenstellingen de vooruitgang niet afremmen.

II. Discussion générale

Mme Hilde Sabbe rappelle que bien qu'il subsiste un important travail à réaliser en vue d'atteindre l'égalité, certains considèrent parfois que tout est acquis. En effet, le Parlement bruxellois comporte 44 % de femmes. Cependant, les postes importants sont octroyés aux hommes. Mme Sabbe estime que la tirette est l'une des méthodes les plus efficaces pour que des femmes talentueuses accèdent au Parlement et au Gouvernement. Elle se réjouit de la façon avec laquelle cette proposition est présentée.

Mme Cieltje Van Achter déclare ne pas être en faveur du mécanisme de la tirette. Elle convient néanmoins que l'égalité de représentation entre les hommes et les femmes dans le Parlement est chose importante. Elle se réjouit d'ailleurs qu'au Parlement bruxellois, siègent 44% de femmes, et qu'au sein du conseil de la commission communautaire flamande siègent 8 femmes pour 9 hommes. Le plus important est que ce soient des gens de qualité qui soient élus.

Toutefois, elle ne votera pas en faveur de la proposition d'ordonnance. Elle estime que la réalité est plus complexe. En effet, il est nécessaire de tenir compte de nombreux facteurs lors de la réalisation d'une liste électorale. De plus, elle constate qu'il n'existe aucun parti qui positionne tous les hommes en haut de la liste et toutes les femmes en bas. Mme Van Achter a elle-même composé des listes électorales en 2019, en tenant compte de nombreux équilibres. Elle estime que c'est une bonne chose qu'il y ait un juste équilibre entre hommes et des femmes, mais ce n'est pas en attribuant d'office les places paires ou impaires à des femmes qu'on arrivera à cet équilibre. Il est nécessaire de pouvoir se donner davantage de souplesse dans la confection des listes. C'est pourquoi son groupe ne soutiendra pas cette proposition d'ordonnance.

Mme Véronique Lefrancq est ravie de co-signer ce texte et tient à remercier le groupe socialiste d'avoir initié cette proposition d'ordonnance et de l'avoir ouverte à la cosignature des partis d'opposition. C'est la continuité d'un combat ayant permis d'intégrer des enseignements. En effet, elle estime qu'il est parfois nécessaire de forcer le changement de mentalité au sujet de l'égalité hommes/femmes. Si aujourd'hui, il y a davantage de femmes en politique, c'est parce que des lois l'ont permis.

L'oratrice cite une étude du CRISP ayant tenté de répondre à la question suivante : « Pourquoi les femmes sont-elles moins nombreuses que les hommes à être élues ? ». L'étude conclut que les positions des hommes et des femmes sur les listes électorales ainsi que le choix des électeurs/électrices expliquent la différence significative entre le nombre d'élus et d'élues. Il existe quatre places stratégiques sur ces listes : la première, la deuxième, la troisième et la dernière. Or, 8 fois sur 10, ces places sont occupées par des hommes. Cette proposition d'ordonnance vise donc à rétablir la visibilité des femmes dans les campagnes électorales.

En raison d'événements s'étant produits il y a quelques semaines, Mme Lefrancq constate que des femmes politiques

II. Algemene bespreking

Mevrouw Hilde Sabbe herinnert eraan dat hoewel er nog veel werk te verwezenlijken is om tot gelijkheid te komen, enkelen soms denken dat alles verworven is. Het Brussels Parlement bestaat inderdaad voor 44% uit vrouwen. De belangrijke functies worden echter nog steeds toegekend aan mannen. Mevrouw Sabbe meent dat de rits een van de meest doeltreffende methodes is om toegang te geven aan talentvolle vrouwen tot het Parlement en de Regering. Ze verheugt zich over de manier waarop dit voorstel wordt voorgedragen.

Mevrouw Cieltje Van Achter verklaart geen voorstander te zijn van het ritsmechanisme. Ze is het er desalniettemin over eens dat de gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in het Parlement van belang is. Ze verheugt zich er bovendien over dat in het Brussels Parlement 44% vrouwen zetelen, dat in de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie 8 vrouwen zetelen en 9 mannen. Belangrijkste is dat geschikte mensen worden verkozen.

Ze zal echter niet voor dit voorstel van ordonnantie stemmen. Ze meent dat de realiteit veel complexer is. Er moet inderdaad rekening worden gehouden met vele factoren bij het opstellen van een kieslijst. Bovendien stelt ze vast dat geen enkele fractie alle mannen bovenaan de lijst plaatst en alle vrouwen onderaan de lijst. Mevrouw Van Achter heeft zelf in 2019 kieslijsten samengesteld en heeft daarbij rekening gehouden met de vele evenwichten. Ze meent dat het een goede zaak is dat er een juist evenwicht bestaat tussen mannen en vrouwen, het is echter niet door automatisch de even of de oneven plaatsen toe te kennen aan vrouwen dat we dit evenwicht zullen bereiken. Het is noodzakelijk meer soepelheid aan de dag te kunnen leggen bij het opstellen van de lijsten. Om die reden zal haar fractie dit voorstel van ordonnantie niet steunen.

Mevrouw Véronique Lefrancq is opgetogen deze tekst mee te ondertekenen en dankt de socialistische fractie voor het indienen van dit voorstel van ordonnantie en voor het geven van de mogelijkheid aan de oppositiepartijen het mee te ondertekenen. Een niet aflatende strijd waaruit men heeft kunnen bijleren. Zij meent immers dat het soms nodig is de mentaliteitsverandering over de gelijkheid mannen/vrouwen, te forceren. Er zijn meer vrouwen in de politiek en dit omdat wetten dit mogelijk hebben gemaakt.

De spreekster noemt een studie van het CRISP waarin getracht werd een antwoord te vinden op de volgende vraag: "Waarom worden vrouwen minder vaak verkozen dan mannen?". De studie besluit dat de plaatsen van de mannen en de vrouwen op de kieslijsten en ook de keuze van de kiezers het significant verschil verklaren tussen het aantal verkozen mannen en het aantal verkozen vrouwen. Er zijn vier strategische plaatsen op deze lijsten te onderscheiden: de eerste, de tweede, de derde en de laatste. Deze plaatsen worden echter 8 maal op 10, ingenomen door mannen. Dit voorstel van ordonnantie strekt er dus toe de zichtbaarheid van de vrouwen te verhogen.

Wegens bepaalde gebeurtenissen een aantal weken geleden stelt mevrouw Lefrancq vast dat vrouwelijke

peuvent être mises en fonction et retirées aussi facilement. Elle estime que ces événements démontrent l'importance d'une vigilance relative à ces questions.

Mme Latifa Aït Baala estime que cette proposition s'inscrit dans un cadre plus large. Elle marque son accord sur le fait qu'il faille malheureusement souvent passer par le droit afin de faire évoluer les mentalités et faire en sorte que les schémas mentaux qui sont réfractaires à la place des femmes dans les cénacles politiques puissent être rompus. Compte tenu de la réalité, son groupe MR se fera fort de soutenir la proposition.

M. John Pitseys indique que son groupe sera très heureux de soutenir cette proposition d'ordonnance, parce qu'elle est juste pour celles qu'elles concernent, et parce qu'elle est bonne pour nos institutions politiques dans leur ensemble.

Le député considère que la représentation politique a deux fonctions paradoxales : c'est à la fois une délégation de pouvoir et une fonction démocratique. A tort ou à raison, et le groupe Ecolo pense que c'est à tort, la démocratie représentative est fondée sur l'idée que les citoyens eux-mêmes n'ont pas forcément le temps et l'énergie de délibérer directement sur les affaires qui les concernent. Cependant, la représentation politique doit permettre qu'aucune décision ne soit prise sans l'assentiment des membres de la communauté politique.

Certains estiment que les représentants ne doivent pas nécessairement ressembler aux représentés. Ecolo n'est pas d'accord avec cette affirmation, et estime, au contraire, qu'ils devraient leur ressembler davantage. Le député considère notamment que les personnes d'origine ouvrière ne sont pas suffisamment représentées au parlement. Certaines études menées sur le sujet montrent à quel point certaines classes de la population sont moins bien représentées actuellement, au début du 21e siècle, que ce n'était le cas il y a 20 ou 30 ans. Bien que les progrès en la matière soient réels, les femmes ne sont toujours pas suffisamment représentées. Bien que le Parlement de la Région de Bruxelles-Capitale compte 45 % de femmes depuis plusieurs législatures, les membres de la majorité ont souhaité déposer cette proposition d'ordonnance parce qu'ils pensent qu'un pas de plus est nécessaire pour une série de raisons.

D'une part, cette proposition d'ordonnance est une mesure de justice démocratique, parce qu'elle permet non seulement d'approcher une parité plus stricte, mais aussi parce qu'elle permet aux élues d'atteindre plus facilement les places qui comptent : celles qui rendent visibles, celles qui favorisent l'accès aux fonctions spéciales ainsi qu'aux fonctions exécutives. Parce que cet accès plus paritaire aux positions de représentation accroît aussi la conviction que la politique est une sphère accessible pour les personnes concernées, il accroît également, en conséquence, l'engagement collectif dans l'activité politique.

Par ailleurs, une représentation plus équitable de toutes et tous améliore la qualité des décisions en rendant visible des intérêts, des aspirations ainsi que des expériences d'injustice

politici een functie toebedeeld kunnen krijgen maar dat ze ook zomaar uit hun functie ontzet kunnen worden. Ze meent dat dergelijke gebeurtenissen oproepen tot waakzaamheid met betrekking tot deze kwesties.

Mevrouw Latifa Aït Baala meent dat dit voorstel zich inschrijft in een breder kader. Ze is het ermee eens dat men helaas vaak een beroep moet doen op wetgeving om de mentaliteiten te doen evolueren en ervoor te zorgen dat de hardnekkige mentale patronen rond de plaats van de vrouw in politieke kringen, doorbroken kunnen worden. Rekening houdende met de realiteit zal haar MR-fractie vast en zeker dit voorstel ondersteunen.

De heer John Pitseys geeft aan dat zijn fractie zeer verheugd is om dit voorstel van ordonnantie te steunen aangezien het rechtvaardig is voor de betrokkenen en omdat het een goede zaak is voor alle politieke instellingen.

De volksvertegenwoordiger stelt dat de politieke vertegenwoordiging twee paradoxale functies heeft: het betreft een machtsdelegatie en tegelijk een democratische functie. Terecht of onterecht, maar de Ecolo-fractie meent dat het onterecht is: de representatieve democratie is gebaseerd op het idee dat de burgers niet noodzakelijk de tijd en de energie hebben om mee te beslissen over de zaken die hen aanbelangen. De politieke vertegenwoordigers moeten het echter mogelijk maken dat geen enkele beslissing genomen zou worden zonder de instemming van de leden van de politieke gemeenschap.

Een aantal mensen menen dat de vertegenwoordigers per definitie niet moeten lijken op de vertegenwoordigden. De Ecolo-fractie gaat hier niet mee akkoord en meent dat ze juist meer op hen moeten lijken. De volksvertegenwoordiger stelt namelijk dat de personen uit de arbeidersklasse onvoldoende vertegenwoordigd zijn in het Parlement. Bepaalde rond dit onderwerp uitgevoerde studies tonen aan in welke mate bepaalde bevolkingsklassen vandaag, in het begin van de 21ste eeuw, minder vertegenwoordigd zijn dan 20 of 30 jaar geleden. Hoewel er op dit vlak veel vooruitgang werd geboekt, zijn de vrouwen nog steeds ondervertegenwoordigd. Hoewel het Brussels Hoofdstedelijk Parlement 45% vrouwen telt sinds een aantal zittingsperiodes, hebben de leden van de meerderheid dit voorstel van ordonnantie ingediend omdat ze van mening zijn dat een bijkomende stap nodig is voor een rist redenen.

Enerzijds vormt dit voorstel van ordonnantie een maatregel van democratische rechtvaardigheid aangezien het, naast het bereiken van een striktere pariteit, de verkozenen in staat stelt de plaatsen die tellen, makkelijker te verkrijgen: de plaatsen die zichtbaarheid geven, de plaatsen die de toegang tot de bijzondere functies maar ook tot de uitvoerende functies bevorderen. Omdat de meer paritaire toegang tot de vertegenwoordigende functies ook de overtuiging sterkt dat de politieke wereld toegankelijk is voor de betrokken personen, wordt ook een verhoogd engagement opgetekend in de politieke activiteit.

Bovendien verhoogt een meer gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen de kwaliteit van de besluitvorming door belangen, aspiraties en ook de

qui, sans la présence des personnes concernées seraient moins visibles et ne seraient pas exprimées avec la même conviction dans un certain nombre de cas. Dans ce cadre, il est important que cette visibilité soit réelle, et pas seulement une présence de témoignage. Donc, le nombre et le capital politique détenu par les personnes concernées compte. En conséquence, la place qu'elles occupent sur les listes compte également.

De manière plus large, une représentation plus équitable de toutes et de tous permet de formuler de nouveaux arguments, de nouvelles perspectives, de nouvelles propositions ainsi que des prises de parole plus créatives. Particulièrement lorsque la discussion n'a pas encore été calcifiée par les clivages politiques classiques. Le député songe par exemple aux débats en matière d'espace urbain, de politiques de sécurité ainsi que de transition écologique.

Pour toutes ces raisons, Ecolo pense qu'une représentation plus équitable contribue à visibiliser, à compenser et à dépasser les injustices spécifiques que les citoyennes de cette Région subissent régulièrement. Une représentation plus équitable contribue à ce que notre société soit plus juste, tout simplement. C'est donc avec bonheur et détermination que le groupe Ecolo soutiendra cette proposition d'ordonnance.

M. Emmanuel De Bock se réjouit, au nom du groupe DéFI, de cette proposition d'ordonnance spéciale visant à l'introduction de la tirette sur les listes de candidats pour le scrutin régional bruxellois. Son groupe soutient ce texte avec d'autant plus d'enthousiasme qu'il était le premier signataire de la précédente proposition d'ordonnance spéciale visant à instaurer l'obligation d'alterner systématiquement le sexe des candidats pour les élections régionales, qui a été déposé sous l'ancienne législature (cf. doc. N° A-585/1 – 2017/2018). Malheureusement, ce texte n'avait pas été adopté en séance plénière. Il avait pourtant obtenu 70 voix sur 89. Cependant, il lui avait manqué deux voix du côté néerlandophone. C'est le problème de certains textes à majorité spéciale qui sont suspendus à la double majorité. Le député se demande si ce n'est pas la proximité des élections régionales qui avait empêché d'obtenir les votes manquants. Il rappelle également que ce texte vient compléter les textes relatifs à la parité sur les listes communales et instaurant la parité dans les collèges communaux. Ceux-ci avaient été adoptés avec d'autres collègues de tous partis confondus. La suppression des suppléances était à son sens, une véritable avancée démocratique.

Pour le groupe DéFI, la parité est une question de protection de la représentation autant des hommes que des femmes. La présente proposition d'ordonnance spéciale vise à assurer, à terme, une parité stricte au sein du Parlement bruxellois. Celui-ci est traditionnellement l'une des assemblées législatives les plus paritaires du pays, dans la mesure où la proportion de femmes élues y a souvent été largement supérieure à celle observée à la Chambre des représentants, au Parlement wallon ou au Parlement flamand.

ervaringen van onrecht zichtbaar te maken die zonder de betrokken personen minder duidelijk zouden zijn en niet met dezelfde overtuiging zouden worden gebracht in een bepaald aantal gevallen. In dit verband is het van belang dat de zichtbaarheid reëel is en dat die verder gaat dan de aanwezigheid op zich. Het aantal en het politiek kapitaal van de betrokken personen zijn van tel. Bijgevolg is ook de plaats die zij hebben op de lijsten, van belang.

In bredere zin levert een meer gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen nieuwe argumenten, nieuwe perspectieven, nieuwe voorstellen en creatievere inbreng op. In het bijzonder wanneer de discussie nog niet vastgeroest geraakt is door de klassieke politieke tegenstellingen. De volksvertegenwoordiger denkt hierbij bijvoorbeeld aan de debatten op het vlak van stadsruimte, veiligheidsbeleid en ecologische transitie.

Omwille van deze redenen denkt de Ecolo-fractie dat een meer gelijke vertegenwoordiging de specifieke vormen van onrecht die de vrouwen in dit Gewest regelmatig ervaren, zullen kunnen blootleggen, compenseren en overwinnen. Een meer gelijke vertegenwoordiging draagt simpelweg bij tot een rechtvaardigere maatschappij. Het is dus met genoegen en vastberadenheid dat de Ecolo-fractie dit voorstel van ordonnantie zal steunen.

De heer Emmanuel De Bock verheugt zich, in naam van de DéFI-fractie, over dit voorstel van bijzondere ordonnantie die de rits invoert voor de kandidatenlijsten voor de Brusselse gewestraadverkiezingen. Zijn fractie steunt deze tekst met een des te groter enthousiasme aangezien hij de eerste ondertekenaar was van het vorige voorstel van bijzondere ordonnantie tot invoering van de verplichting van een systematische alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de verkiezing van de leden van het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, ingediend tijdens de vorige zittingsperiode (cfr. stuk nr. A-585/1 – 2017/2018). Jammer genoeg werd deze tekst niet aangenomen tijdens de plenaire zitting. Nochtans stemden 70 voor op een totaal van 89 stemmen, maar er waren twee stemmen tekort aan Nederlandstalige kant. Dit is het probleem van bepaalde teksten bij bijzondere meerderheid die een dubbele meerderheid vereisen. De volksvertegenwoordiger vraagt zich af of de nakende gewestraadverkiezingen niet gezorgd hebben voor de ontbrekende stemmen. Hij herinnert eraan dat deze tekst een aanvulling is van de teksten met betrekking tot de pariteit op de gemeentelijke kieslijsten en de invoering van de pariteit in de gemeentecolleges. Deze werden aangenomen met andere collega's van alle partijen. De afschaffing van de opvolgingen was in zijn ogen een echte democratische vooruitgang.

Voor de DéFI-fractie is de pariteit een kwestie van bescherming van de vertegenwoordiging, zowel van de mannen als van de vrouwen. Dit voorstel van bijzondere ordonnantie wil een strikte pariteit binnen het Brussels Parlement op termijn waarborgen. Traditiegetrouw is het een van de meest paritaire wetgevende assemblees van het land, in die mate dat het aantal verkozen vrouwen vaak veel hoger lag dan in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, het Waals Parlement of nog het Vlaams Parlement. Tijdens

Lors des élections régionales du 26 mai 2019, 44 % des candidats élus au Parlement bruxellois étaient des femmes. La proportion de femmes au sein de l'assemblée régionale bruxelloise a même grimpé à 47 % à la suite des désistements et des remplacements intervenus lors de l'installation du Parlement et lors de la constitution du gouvernement régional, plusieurs candidats élus ayant finalement renoncé à exercer leur mandat et plusieurs autres députés devenus ministres ou secrétaires d'État ayant dû être remplacés par leurs suppléants. C'est également parce que certains partis avaient déjà anticipé la tirette –notamment ceux qui avaient porté la proposition en 2017–, que l'objectif de parité est quasiment atteint.

Les auteurs de la présente proposition d'ordonnance spéciale ne veulent toutefois pas se satisfaire du statu quo et souhaitent tendre vers une parité parfaite entre élus de sexe masculin et élus de sexe féminin. Certaines des règles actuellement en vigueur ont déjà largement contribué à renforcer la présence des femmes sur les listes de candidats ainsi qu'au sein des différentes assemblées législatives du pays. Il en va notamment ainsi de la loi de 2004 qui impose aux formations politiques de confectionner des listes de candidats comptant un nombre identique d'hommes et de femmes ou, dans le cas d'un nombre total de candidats impair, un nombre de candidats de sexe masculin ne différant pas de plus d'une unité du nombre de candidates de sexe féminin. De surcroît, la loi dispose que les deux premiers candidats de la liste doivent être de sexe différent. La présente proposition d'ordonnance spéciale va encore plus loin, dans la mesure où elle introduit l'obligation d'alterner systématiquement le sexe des candidats sur les listes pour les élections régionales. Les listes pourront uniquement déroger à ce système de « tirette » pour les deuxième et troisième positions. Les candidats occupant la deuxième et la troisième place dans l'ordre de présentation de la liste pourront être du même sexe, ce qui offrira aux partis politiques une certaine flexibilité quant à la désignation des candidats devant occuper ces deux positions stratégiques. Il importe de préciser que l'article 16bis de la loi spéciale devra encore être légèrement adapté en vue de tenir compte du « droit à l'autodétermination de leur genre » des personnes qui ne s'identifient ni au genre masculin, ni au genre féminin. Finalement, M. De Bock se réjouit de la proposition et pense que son adoption en séance plénière sera historique.

M. Juan Benjumea Moreno remarque que de nombreuses références aux initiatives précédentes ont été formulées par ses collègues. Il souhaite néanmoins remonter encore davantage dans le temps pour faire observer que c'est en 2005, en Espagne, dans sa Région d'origine –l'Andalousie– que la tirette a été instaurée pour la première fois. C'était un grand succès. En effet, avant l'instauration du mécanisme, le Parlement n'était absolument pas paritaire. Dès la première législature suivant l'imposition du mécanisme de tirette, 55 femmes sur 109 députés ont été élues. Cela équivaut à une parité parfaite. En effet, le nombre de femmes dépasse d'une unité le nombre d'hommes. Selon l'orateur, cela démontre que le mécanisme fonctionne.

Dans la Région bruxelloise, le député estime que des défis

de gewestraadverkiezingen van 26 mei 2019, was 44% van de in het Brussels Parlement verkozen kandidaten, vrouw. De hoeveelheid vrouwen in de gewestelijke Brusselse assemblee is zelfs gestegen tot 47% ten gevolge van de afstanden van mandaat en vervangingen tijdens de installatie van het Parlement, en tijdens de samenstelling van de gewestelijke regering hebben een aantal verkozen kandidaten uiteindelijk afstand gedaan van hun mandaat, verschillende anderen zijn minister of staatssecretaris geworden, zij dienden vervangen te worden door hun opvolgers. Het doel van de pariteit werd bijna behaald omdat bepaalde partijen reeds geanticipeerd hadden met de rits –namelijk zij die het voorstel in 2017 ondersteunden.

De indieners van dit voorstel van bijzondere ordonnantie stellen zich echter niet tevreden met de status quo, zij wensen te gaan voor een perfecte pariteit tussen mannelijke en vrouwelijke verkozenen. Bepaalde momenteel geldende regels hebben reeds aanzienlijk bijgedragen tot een grotere aanwezigheid van de vrouwen op de kandidatenlijsten en in de verschillende wetgevende assemblees van het land. Dit is het geval van de wet van 2004 die de politieke formaties oplegt kandidatenlijsten op te stellen met een identiek aantal mannen en vrouwen en in het geval van een oneven totaal aantal kandidaten, met een aantal mannelijke kandidaten dat slechts met een persoon het aantal vrouwelijke kandidaten overstijgt. Daarnaast bepaalt de wet dat de eerste twee kandidaten van een verschillend geslacht moeten zijn. Dit voorstel van bijzondere ordonnantie gaat nog verder in die mate dat het de verplichting invoert van een systematische alternerende vertegenwoordiging van mannen en vrouwen op de kandidatenlijsten voor de gewestraadverkiezingen. De lijsten zullen enkel mogen afwijken van het ritsstelsel voor de tweede en de derde plaats. De kandidaten die op de tweede en de derde plaats staan in de volgorde van de lijst zullen van hetzelfde geslacht mogen zijn. Hierdoor zullen de politieke partijen wat betreft de aanstelling van de kandidaten die deze twee strategische plaatsen zullen innemen, toch flexibeler kunnen zijn. Er dient ook te worden benadrukt dat artikel 16bis van de bijzondere wet lichtjes aangepast zal moeten worden in het licht van “het recht om zelf zijn/haar gender te bepalen” van de personen die zichzelf noch bij het mannelijk gender, noch bij het vrouwelijk gender rekenen. Tot slot is de heer De Bock verheugd over dit voorstel en denkt dat de goedkeuring ervan tijdens de plenaire zitting, een historisch moment zal zijn.

De heer Juan Benjumea Moreno merkt op dat zijn collega's vaak refereerden aan de vorige initiatieven. Hij wenst echter nog verder terug te gaan in de tijd en op te merken dat de rits in 2005 voor de eerste maal werd ingevoerd in Spanje, in de streek van Andalusië. Dit was een groot succes. Voor de invoering van het mechanisme was het Parlement inderdaad absoluut niet paritair. Tijdens de eerste zittingsperiode volgend op de invoering van de rits werden 55 vrouwen op 109 volksvertegenwoordigers verkozen. Dit komt overeen met een perfecte pariteit, beter nog, er is zelfs één vrouw meer. Volgens de spreker is dit het bewijs dat dit mechanisme werkt.

In het Brussels Gewest meent de

subsistent ; notamment au niveau du gouvernement. M. Benjumea Moreno considère qu'il est nécessaire de suivre l'exemple d'autres niveaux tels que le gouvernement fédéral ou la Commission européenne, où des engagements ont été pris afin de permettre à autant d'hommes que de femmes d'accéder aux postes importants. Selon lui, il est nécessaire de rester vigilant. Les organes importants doivent être diversifiés.

Par ailleurs, M. Benjumea Moreno considère qu'il est nécessaire de permettre aux candidats de s'identifier à autre chose que les genres homme ou femme. Il souhaite que le Parlement devienne le plus égalitaire possible dans les années à venir. Finalement, il précise que ces mesures auront peut-être une limite dans le temps. Il est plausible qu'un jour, elles ne soient plus nécessaires.

M. Luc Vancauwenberge considère que l'égalité entre hommes et femmes n'est toujours pas une réalité dans nos sociétés modernes. Selon lui, en 2020 c'est honteux et la lutte continuera. Cette discrimination existe aussi bien au niveau de la carrière professionnelle qu'au niveau salarial. Cela a des conséquences sur les pensions. En effet, une femme sur deux reçoit une pension qui ne dépasse pas 1000 euros. Le groupe PTB soutient toutes les mesures visant à éliminer ces inégalités. C'est pourquoi son groupe soutiendra la proposition, et personnellement, l'intervenant demande à la co-signer.

M. Pepijn Kennis explique que les membres d'Agora pensent que la démocratie représentative n'est pas suffisante, mais qu'elle est nécessaire et qu'il est possible de l'améliorer. Pour ce faire, il faut tenir compte de l'inégalité qui existe aujourd'hui entre hommes et femmes. En conséquence, M. Kennis soutiendra la proposition. Selon lui, pour que la démocratie représentative fonctionne, elle doit représenter la population. Si on considère le genre, on observe que la composition du Parlement bruxellois reflète assez bien la population bruxelloise. On peut donc en conclure que l'hémicycle est presque représentatif de la population bruxelloise en termes de genre. Toutefois, certaines autres caractéristiques ne sont pas représentatives. Il illustre ces propos par l'exemple de l'âge. Au Parlement, 90% des députés ont entre 35 et 54 ans. Or, au sein de la population, cette tranche d'âge équivaut à 37% des Bruxellois. Par ailleurs, peu d'ouvriers siègent dans le Parlement. 90 pourcents des députés de l'hémicycle possèdent un diplôme supérieur. Or, dans la population bruxelloise, il ne s'agit que de 36%. Toutefois, M. Kennis n'insinue évidemment pas la nécessité d'instaurer des quotas relatifs à l'enseignement ou à l'âge au sein des listes.

Il soutient l'initiative de la tirette par ce que celle-ci a fait ses preuves. A l'instar de plusieurs de ses collègues, le député rappelle que si la parité est aujourd'hui quasiment atteinte, c'est parce que des mesures ont été prises. Par ailleurs, il considère qu'une plus large amélioration de la démocratie reste à réaliser. Selon lui, cela ne passe pas uniquement par la

volksvertegenwoordiger dat een aantal uitdagingen blijven bestaan, onder andere op het niveau van de regering. De heer Benjumea Moreno stelt dat we het voorbeeld van andere niveaus moeten volgen zoals de federale regering of de Europese Commissie, zij hebben zich ertoe geëngageerd aan evenveel mannen als vrouwen de toegang tot belangrijke posten toe te staan. Volgens hem moeten we waakzaam blijven. De belangrijke organen dienen geëngageerd te worden.

Bovendien stelt de heer Benjumea Moreno dat de kandidaten de mogelijkheid moeten krijgen zich te identificeren met een ander gender dan het gender man of het gender vrouw. Hij wenst dat het Parlement de komende jaren zo egalitair mogelijk wordt. Tot slot benadrukt hij dat deze maatregelen misschien wel beperkt zullen zijn in de tijd. Het is plausibel dat ze op een dag niet meer nodig zullen zijn.

De heer Luc Vancauwenberge stelt dat de gelijkheid tussen mannen en vrouwen nog steeds geen realiteit is in onze moderne maatschappijen. Volgens hem is dat in 2020 een schande en de strijd zal blijven doorgaan. Deze discriminatie bestaat zowel op het professioneel als op het bezoldigingsniveau. Dit heeft ook gevolgen voor de pensioenen. Een vrouw op twee krijgt immers een pensioen uitbetaald dat geen 1.000 euro bedraagt. De PTB-fractie ondersteunt alle maatregelen met het oog op het wegwerken van deze ongelijkheden. Om die reden zal zijn fractie het voorstel ondersteunen en vraagt hij persoonlijk mede te ondertekenen.

De heer Pepijn Kennis legt uit dat de leden van Agora van mening zijn dat de representatieve democratie niet voldoende is, maar dat deze noodzakelijk is en kan worden verbeterd. Daarvoor moet rekening worden gehouden met de ongelijkheid die vandaag de dag bestaat tussen mannen en vrouwen. Bijgevolg zal de heer Kennis het voorstel steunen. Naar zijn mening moet de representatieve democratie, om te kunnen functioneren, het volk vertegenwoordigen. Als we naar het geslacht kijken, zien we dat de samenstelling van het Brussels Parlement de bevolking van Brussel vrij goed weerspiegelt. Bijgevolg kan worden geconcludeerd dat het halffrond bijna representatief is voor de Brusselse bevolking wat het geslacht betreft. Bepaalde andere kenmerken zijn echter niet representatief. Hij illustreert die woorden met het voorbeeld van de leeftijd. In het Parlement is 90% van de volksvertegenwoordigers tussen 35 en 54 jaar oud. Onder de bevolking komt deze leeftijdsgroep echter overeen met 37% van de Brusselaars. Bovendien zitten er maar weinig arbeiders in het Parlement. 90 procent van de volksvertegenwoordigers in het halffrond heeft een diploma van het hoger onderwijs. Onder de Brusselse bevolking gaat het slechts over 36%. Maar de heer Kennis insinueert natuurlijk niet dat er onderwijs- of leeftijdsquota in de lijsten moeten worden opgenomen.

Hij steunt het initiatief van de rits omdat het zijn waarde heeft bewezen. Net als een aantal van zijn collega's herinnert de volksvertegenwoordiger eraan dat als de pariteit nu bijna is bereikt, dit komt doordat er maatregelen zijn genomen. Voorts is hij van mening dat een ruimere verbetering van de democratie nog moet worden bereikt. Volgens hem gebeurt

démocratie représentative mais également via la voie participative, délibérative et inclusive.

Mme Nadia El Yousfi remercie ses collègues pour leurs commentaires ainsi que pour leur large soutien. Elle respecte la position de Mme Van Achter, mais juge interpellant d'entendre régulièrement parler de complexité quand il s'agit de femmes, alors qu'il n'est jamais question de complexité lorsqu'il s'agit d'hommes. Or, tous les députés connaissent les moments de négociation qui précèdent la composition d'une liste. Elle estime qu'il est établi que s'il faut attendre une volonté politique unanime pour avancer dans certains domaines, il existerait des domaines au sein desquels aucune avancée n'aurait été entamée. L'étude du CRISP le confirme en ce qui concerne l'égalité hommes/femmes. Selon elle, les obligations législatives ont fait leur preuve et il n'est pas question de s'arrêter.

Elle rappelle que la visibilité sur une liste est importante. Le CRISP le confirme également. Cela peut être observé pendant les campagnes. La place donnée aux uns et aux autres est essentielle. Toutefois, le choix de l'électeur subsiste. Néanmoins, elle considère que la proposition d'ordonnance est un acte législatif qu'il est fondamental de poser afin de faire en sorte que les partis tiennent compte de l'égalité homme/femme et soient contraints de respecter le mécanisme de tirette. Selon elle, il subsiste également un énorme travail à faire dans d'autres instances. Elle illustre ses propos par l'exemple de la composition du Bureau sous l'ancienne législature : tous les hommes qui y siégeaient étaient vice-présidents tandis que toutes les femmes y étaient secrétaires. La députée estime que tous les partis ont là une responsabilité à assumer. Toutefois, elle est consciente que les choses évoluent.

Mme El Yousfi remercie le président et ses collègues hommes, avec qui ce combat se mène et se gagne. Elle est loin de penser que cela peut se réaliser sans eux. En effet, depuis 2004, beaucoup de collègues hommes avancent avec les femmes dans ces combats. Elle espère également que ces luttes se mèneront à tous les niveaux. Elle déplore qu'encore aujourd'hui, la Commission européenne ait organisé une conférence au sein de laquelle tous les hommes étaient devant et toutes les femmes étaient derrière. Selon elle, l'image renvoyée était atterrante. Pour terminer, la députée rappelle que les mesures doivent être effectives et ne pas rester dans les textes uniquement.

Enfin, l'intervenante précise que les coauteurs sont favorables à l'ouverture de leur texte à la co-signature.

III. Ouverture à la co-signature

M. Luc VANCAUWENBERGE est associé à la liste des cosignataires de la proposition d'ordonnance spéciale.

dat niet alleen door middel van een representatieve democratie, maar ook door middel van een participatieve, deliberatieve en inclusieve democratie.

Mevrouw Nadia El Yousfi bedankt haar collega's voor hun opmerkingen en voor hun ruime steun. Zij respecteert het standpunt van mevrouw Van Achter, maar vindt het opvallend om regelmatig te horen spreken over complexiteit als het om vrouwen gaat, terwijl er nooit sprake is geweest van complexiteit als het om mannen gaat. Alle volksvertegenwoordigers kennen echter de onderhandelingsmomenten die voorafgaan aan de samenstelling van een lijst. Zij is van mening dat is vastgesteld dat als men moet wachten op een eensgezinde politieke wil om op bepaalde gebieden vooruitgang te boeken, er gebieden zouden zijn waarop geen vooruitgang zou worden in gang gezet. De studie van het CRISP bevestigt dit met betrekking tot de gelijkheid van mannen en vrouwen. Volgens haar hebben de wettelijke verplichtingen hun waarde bewezen en is er geen sprake van ophouden.

Zij herinnert eraan dat de zichtbaarheid op een lijst belangrijk is. Ook dat bevestigt het CRISP. Dat is te zien tijdens campagnes. De plaats die aan beide wordt gegeven is essentieel. De keuze van de kiezer blijft echter bestaan. Desalniettemin is zij van mening dat het voorstel van ordonnantie een wetgevende handeling van fundamenteel belang is om ervoor te zorgen dat de partijen rekening houden met de gelijkheid van mannen en vrouwen en verplicht zijn het ritssysteem na te leven. Volgens haar is er ook in andere instanties nog veel werk aan de winkel. Zij geeft het voorbeeld van de samenstelling van het Bureau tijdens de vorige zittingsperiode: alle mannen die er deel van uitmaakten waren ondervoorzitter en alle vrouwen waren secretaris. De volksvertegenwoordigster is van mening dat alle partijen daarin een verantwoordelijkheid hebben. Zij is zich er echter van bewust dat de dingen veranderen.

Mevrouw El Yousfi bedankt de voorzitter en zijn mannelijke collega's, met wie deze strijd wordt gevoerd en gewonnen. Ze denkt zeker niet dat het zonder hen kan. Sinds 2004 boeken veel mannelijke collega's samen met de vrouwen vooruitgang in deze strijd. Zij hoopt ook dat deze strijd op alle niveaus wordt gevoerd. Zij betreurt het dat de Europese Commissie ook vandaag nog een conferentie heeft georganiseerd waar alle mannen vooraan zaten en alle vrouwen achteraan. In haar ogen was het beeld dat men kreeg verschrikkelijk. Ter afsluiting herinnert de volksvertegenwoordigster eraan dat de maatregelen effectief moeten zijn en niet alleen in de teksten moeten blijven staan.

Tot slot preciseert de spreekster dat de mede-indieners voorstander zijn van het openstellen van hun tekst voor mede-ondertekening.

III. Openstelling voor mede-ondertekening

De heer Luc VANCAUWENBERGE wordt toegevoegd aan de lijst met mede-ondertekenaars van het voorstel van bijzondere ordonnantie.

IV. Discussion des articles et votes

Article 1er

Cet article ne suscite aucun commentaire.

Vote

L'article 1er est adopté à l'unanimité des 15 membres présents.

Articles 2 à 4

Ces articles ne suscitent aucun commentaire.

Votes

Les articles 2 à 4 sont adoptés par 14 voix contre 1.

V. Vote sur l'ensemble de la proposition d'ordonnance spéciale

L'ensemble de la proposition d'ordonnance spéciale est adopté par 14 voix contre 1.

– *Confiance est faite à la rapporteuse pour la rédaction du rapport.*

La Rapporteuse,

Marie LECOCQ

Le Président,

Rachid MADRANE

IV. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen

Artikel 1

Dit artikel lokt geen enkele commentaar uit.

Stemming

Artikel 1 wordt aangenomen bij eenparigheid van de 15 aanwezige leden.

Artikelen 2 tot 4

Deze artikelen lokken geen enkele commentaar uit.

Stemmingen

De artikelen 2 tot 4 worden aangenomen met 14 stemmen tegen 1.

V. Stemming over het geheel van het voorstel van bijzondere ordonnantie

Het voorstel van bijzondere ordonnantie wordt in zijn geheel aangenomen met 14 stemmen tegen 1.

– *Vertrouwen wordt geschonken aan de rapporteur voor het opstellen van het verslag.*

De Rapporteur,

Marie LECOCQ

De Voorzitter,

Rachid MADRANE